JEAN RENOIR: AF KAPTAJN GEORGES DAGBØGER

Det er med stor bevægelse, at jeg her genkalder mindet om min vidunderligste oplevelse som kavalerist, nemlig hele divisionens angreb, som skulle afslutte disse manøvrer. Jeg er sikkert en af de få nulevende, som har oplevet sådan en begivenhed, et udtryk for en nu svunden tid. Forestil Dem fire regimenter, d.v.s. 1600 ryttere, på to geledder, med en frontbredde på mere end een kilometer. Hestene var klar over, at noget ganske særligt var i gære, og vi havde svært ved at holde retningen. Løjtnanterne i spidsen for deres delinger fik os frem eller tilbage ved et tegn, selv opmærksomme på at opfatte de lydløse ordrer fra eskadroncheferne, der overvågede henvisningerne fra regimentscheferne, som roligt afventede ordrerne fra brigadecheferne, der igen ventede divisionschefens beslutning. Vi havde ladet vores tunge oppakning ligge i lejren og var let beredne, som i sin tid kyrasserne ved Reichshoffen (de havde skilt sig af med al overflødig vægt, for bedre at kunne hugge ind på den prøjsiske kronprins' infanterister). Morgenen før opbruddet havde vore officerer gentaget den gamle formaning, som gælder for alle kavalerister, og har gjort det så længe der har eksisteret kavaleri: »Vær rolige. Ingen nervøsitet«. Den foregående dag, for at vise at livet fortsatte i samme rytme som før, havde oberst de Laurisse, da han gik gennem kantonnementet, uddelt 14 dages arrest til en husar, hvoraf de otte dage i kachotten, fordi han havde tilladt sig at bruge afstrygningsjernet til at strigle sin hest med: »Hvis hesten har en filipens, kan afstrygningsjernet få den til at bløde, filipensen kan inficere. Et afstrygningsjern er ikke beregnet til at strigle med, det er til at rense kardesken med«. Generalen ventede på at bevægelserne i den enorme række af heste og mænd, ville afløses af en vis ro. Vi havde samlet tøjlerne. Hestene protesterede ved at pruste støjende gennem næseborene og sende skumklatter over vores lædergamacher. »La Joconde« var vidunderligt afslappet. Jeg takkede hende ved at give lidt efter i tøjlerne. Nogle få skridt derfra begyndte »Sylla«, Expillys hest, at slå med hovedet. Jeg har altid betragtet »Sylla« som en ubegavet hest. En dag havde jeg endda gjort Expilly meget vred ved at komme med den famøse udtalelse: »Smukt dyr, men ingen hjerne«.

Generalen udstedte sine ordrer uden at hæve stemmen. »Sabel ... ud!« og de 1600 sabler kom ud af deres skeder. »Fremad i

Jean Renoir i dragonuniform, 1914

skridt!« De 1600 heste satte i skridt. Generalen løftede flere gange sin knyttede højre hånd. Dette signal til at slå over i trav fik mig altid til at tænke på en usynlig klokke, der bliver sat i gang. Nu begyndte det at knibe med at holde retningen. Nogle ryttere pressede for hårdt, andre holdt for meget igen. Dragonerne yderst til venstre var for langt fremme. Jægerne til højre var bagud. Det vældige bælte bølgede hen over den brune jord og fik mig til at tænke på et hegn med store blomster svajende i vinden. Dragonerne med deres mørkeblå våbenfrakker var forglemmigejerne i denne botanik. Vi andre, de lette husarer, og vores brødre, de beredne jægere, var kornblomsterne. Vores røde bukser var valmuerne.

Generalen bevægede sin højre arm som vingen på en mølle. På dette tegn satte vi i galop. »La Joconde« opførte sig stadig pænt. For at den ikke skulle gå for hårdt på, havde jeg samlet tøjlerne en smule, men uden derfor af den grund at overdrive håndens tryk. »Sylla« var, grebet af fremdriften, åbenbart holdt op med at slå med hovedet. Jeg kunne tænke mig, at nu havde fjolset nok lagt sig på biddet. Expilly prøvede at få den til at slappe af, ved at save med biddet, hvilket turde siges at være den værste kur for en hest, der lægger sig på det. Stabssergenten, Mouchez, havde også vrøvl med sin hest »Bayard«. »En mund af jern, men en gang så blød«, sagde Mouchez. Men når alt kommer til alt hører en stabssergent også hjemme på sit kontor. Det er yderst sjældent, man ser ham i terrænet, og de dage det sker: »behøver man sandelig ikke slide huden af lårene«. Men stålbiddets dronning var og blev »Musette«, foureren Grevins hoppe. Jeg så ham klamrende sig til sine tøjler og frygtede det ville ende galt. Løjtnant de Sivel iagttog alt dette ud af øjenkrogen. Hans holdning var en bøn om ro. Hans ryg syntes at sige: »Slap af, kammerater ... slap af«. Vores øjne mødtes et øjeblik, så så han ned på »La Joconde«, og derefter tilbage til mig med et lille anerkendende smil. Stoltheden fyldte mit bryst. Jeg ville gerne have kærtegnet »La Joconde«s hals, men min sabel var i vejen, det var også uden betydning, jeg er sikker på, at hun mærkede mit udslag af ømhed.

Generalen svingede atter sin arm. Trompeterne blæste til angreb, en serie af gennemtrængende skrig, som kunne minde om en rovfugls. »Musette« stak af som en pil med Grevin. Staklen overhalede, rød i hovedet af skam, først løjtnant de Sivel, så ritmesteren og eskadronchefen. »Musette« var fuldstændig løbsk. Hun for forbi oberst de Laurisse, brigadegeneralerne og divisionsgeneralen. Tilsidst så vi hende forsvinde i horisonten i sit vilde ridt, med Grevins silhouet grotesk fastklamret i sadlen.

Bortset fra denne hændelse forløb manøvren i imponerende orden. Vores sluttede trop væltede frem med et tordenskrald. Vi var ikke mere os selv, vi var dråber i en stor bølge, der skyllede ind over en flad strand. Jeg havde aldrig tidligere oplevet en tilsvarende følelse af samhørighed, aldrig mærket en sådan begejstringsrus fylde mine lunger. Jeg eksisterede ikke mere. Jeg var opslugt i en fuldendt helhed. Vi var ikke mere på jorden, vi var ikke længere på vores heste. Mine to sidemænd maste mig, selv klemt af deres sidemænd. Deres ben trykkede mod mine ben, så de var ved at knuses. Pludselig følte jeg mig løftet ud af sadlen. Jeg anede ikke om jeg nogen sinde

skulle komme ned igen på min hoppe. Jeg gjorde mig overhovedet ikke nogen forestillinger. Jeg var væk. Jeg oplevede den vidunderlige vellyst, det var ikke at tænke. Agnes ville have forstået storheden ved dette øjeblik, befriet for alle bekymringer om fortiden og fremtiden. Et storladent øjeblik, som gjorde det muligt i en brøkdel af et sekund at ane, hvad evigheden måtte være. Bevægelsen bredte sig til nabodelingen. Jeg befandt mig atter på »La Joconde« med fødderne i bøjlerne og sablen i hånden. Nu befandt mine sidemænd sig atter flere meter fra mig. Vi nærmede os bakken forude og indtog den i et forrygende tempo. Målet var nået. Generalen gjorde tegn til at sagtne farten. Larmen af hovslagene mod jorden mindskedes. Vi fandt igen vores identitet. Med stor smidighed skiftede vi fra angrebets voldsomhed til en stadigvæk noget nervøs ubevægelighed. Hestene skrabede med deres jernbeslåede hove i jorden og fik gnisterne til at springe. Delingerne havde nogenlunde bevaret deres formation. Der var ingen, der lo, da Grevin kom tilbage med sin hest og genindtog sin plads i geleddet. Expilly osede af stolthed over at kunne have holdt sin hest »Sylla«, og jeg skal love for, at der var noget at være stolt af. Sikke en kule denne »Sylla«. Rundt om os dannede landskabet en perfekt ramme om denne kampscene, med bløde lysegrønne bakker, en lille lund, en vindmølle og en blå himmel, overstrøet med hvide skyer. Hvor smukt, et fransk landskab.

Vi havde stukket sablerne ind. Nu kunne jeg klappe »La Joconde«. Jeg følte en herlig fred i mig. Om aftenen i lejren måtte Grevin give en omgang. Det gjorde han gerne: »Jeg skal nok ende som general, stjernerne er til at købe.«

Manøvren havde varet i fem dage. Jeg vendte tilbage til kasernen med en følelse af at være blevet beriget med tyve års mangeartede indtryk. Om aftenen udøste jeg mit hjerte ved Agnes bryst, fortalte hende om min tro på Frankrigs opgave. Vi var de virkelige repræsentanter for en velafbalanceret civilisation. Vort nederlag, som jeg kun forestillede mig som en absurd hypotese, ville være ligeså skæbnesvanger for den øvrige civiliserede verden, som romernes sejr over grækerne havde været i sin tid. Vi var de sidste til at bevare traditionerne i et ædelt håndværk, og en storslået bondekultur. Englænderne var handelsfolk, tyskerne forskere, italienerne et folk af operasangere. Russerne befandt sig endnu på et uciviliseret stade og amerikanerne var ved at bygge deres første huse. Hvad kunne være mere vidunderligt end at svinge sig op til sådanne højder, beruse sig i de ædleste ord, medens man kærtegnede et fast og føjeligt bryst.

Oversat af Lene Grønlykke

OLE VINDING
FORFATTEREN JEAN RENOIR OG KAPTAJN GEORGES

– Jean er genial! – sagde jeg.

– *Non!* – svarede onkel Eugéne Renoir: *Jeans est un jobard, Son père le disait toujours!*

»Jobard« – vrøvlehoved? Skulle gamle Renoir virkelig have ment det om sin næstældste søn, som han ofte var bekymret for, men oftere endnu morede sig dejligt sammen med? Jeg ville ikke tro det, dels kendte jeg godt onkel Eugenes evige modsigelseslyst, dels kendte jeg Jean, og han betog mig. I slutningen af tyverne havde han sin første store film »Nana« færdig. Den kostede ham det meste af de tolv millioner, som havde været hans arvepart efter den vidunderlige gamle maler. Kritikken var højst ugunstig, man kunne ikke se, at her var et nyt filmisk »geni« (jeg sætter ordet i anførselstegn, fordi det er utåleligt, undtagen, hvis det opfattes med et klædeligt gran af ironi, der kan gøre det ud for oprørt beskedenhed), hvorfor jeg følte det som min pligt at meddele det på tryk selv. Det skete i »Ekstrabladet« i København, under overskriften: »Samtale med Frankrigs Griffith«. Mindre kunne ikke gøre det. Og det var, egentlig, meget lidt, eftersom det endnu var en ønskedrøm, der, under utallige samtaler Jean Renoir og mig imellem, var blevet så tydelig for os begge, at vi tog forskud på virkeligheden. Drømmen blev virkelig nogle år senere.

Det var denne eksaltation hos os, der, uden tvivl, irriterede en gammel hugaf', som onkel Eugéne: Når man har sunget »Ma Tonkiki« i felten, på selve stedet, det vil sige på en egn, der hører til området Vietnam, kan man ikke tage kunstnere eller deres beundrere alvorligt. Men man kan tage onkel Eugéne delvis alvorlig, trods irritabiliteten, for der er noget af en »jobard« i Jean Renoirs væsen og produktion. Al begejstring til trods, lader det sig ikke nægte. Jean Renoir talte sig beruset. Der stod et Niagara af ord ud af munden på ham, hans store overlæbe, hesteagtig i sin elasticitet og bredde, som var skabt til hans dybe tonefald og skabte selv, på grund af sin struktur, de ord, hvis vokaler og konsonanter passede den bedst, uvilkårligt, hvilket fik Jean til at gribe dem i flugten, som om de havde været velovervejede, og, derefter i sin begejstring, stædigt at bygge videre med dem udfra en logik, der, undertiden med slående logik, måtte føre ud i det rene sludder. Men det *var* et ord-Niagara, og der var tusinder og atter tusinder skønne fund med i det enorme »fald« – regnbuer, diamanter og safirer. Jean Renoir elektrificerer sin omgangskreds, alle i den troer at være åndfulde, når han er midtpunkt. En gang undersøgte vi det nærmere og bad en »scriptgirl« stenografere, hvad der blev sagt. Stenogrammet var deprimerende. Det var altså ikke Jeans pudsige gloser, hans slående billedsprog, hans rhetoriske sans, hans opfindsomme invektiver, der gjorde det (snarere kunne de tilsammen give resultatet »jobardise«), men noget andet, noget usigeligt.

Det, som har gjort ham berømt, er ikke strukturerne i hans film, i »Spillets regler« er det vitterligt umuligt for mig at få øje på reglerne, medens spillet, en ustandselig, ligesom vilkårlig, leg griber tilskueren. Onkel Eugéne syntes, med den fiasko den nu klassiske film fik, at score et point eller to for sin påstand om »jobardise«. Det var, hvad publikum tænkte. Hvorfor har unge kritikere i dag tænkt om igen? Har de mærket fortryllelsen, som gjorde os, der kendte ham godt, nærmest kritikløse? »Nærmest« for, sandt at sige, i modsætning til hans nutidige beundrere, havde vi for hver ny film han fik færdig i tyverne og trediverne, vores tvivl om udfaldet, og midlertidigt blev vores tvivl begrundet af det stadige svind i hans kapital.

Det gik til sidst, som alle ved, men det er oplysende at opleve en kovending, som den, vurderingen af hans værk har taget.